

אונקלוס

ק"ה 235

דברים לא וילך

לא א וילך משה וידבר את-
 הדברים האלה אל-כל-
 ישראל: ב ויאמר אלהם בן-מאה
 ועשרים שנה אנכי היום לא-אוכל
 עוד לצאת ולבוא ויהוה אמר אלי
 לא תעבר את-הירדן הזוה: ג יהוה
 אלהיך הוא עבר לפניך הוא-
 ישמיד את-הגוים האלה מפניך
 וירשתם יהושע הוא עבר לפניך
 כאשר דבר יהוה: שני ד ועשה יהוה
 להם כאשר עשה לסיחון ולעוג

א ואזל משה ומליץ ית
 פתגמיה האלין עם
 כפי ישראל: ב ואמר להון
 בר מאה ועשרין שנין
 אנא יומא דין לית אנא
 יביל עוד למפק ולמעל
 זיי אמר לי לא תעבר ית
 ירדנא הדיו: ג יי אלהיך
 סימרה ועבר קדמך הוא
 ישצי ית עממיה האלין
 מקדמך ותירתנון יהושע
 הוא עבר קדמך פמא די
 מליץ יי: ד ויעבד יי להון
 פמא די עבד לסיחון
 ויעוג מלכי אמוראה

אבן עזרא

א וילך. הלך אל כל שבט ושבט להודיע
 שהוא סת שלא יפחדו, וחזק לבם
 בדברי יהושע [א] על בן כתוב אחריו ואתה
 תנחילנה אותם (פ' ז) (ח), ולפי דעתי כי
 אז ברך השבטים (ב) ואם ברבותיהם מאוחרות
 במכתב (ג): ב לצאת ולבא. במלחמה (ד)
 והטעם כי אילו לא הויתי סת עתה, אין כי
 יכולת להלחם, ואין לבם צורך לסי שיעזוב
 אתכם (ה) כי השם ישמיד הגוים גם יהושע (ו) [ב]

כח (א) תלמוד לומר לא כהתה עיני ולא נס
 לחה (ב) אלא מהו לא אוכל איני רשאי (ג)
 שניטלה ממני הרשות וניתנה ליהושע (ד):
 זה אמר אלי. זהו פירוש לא אוכל עוד ללכת
 ולבוא לפי שה אמר אלי (ג): אנכי היום.
 היום מלאו ימי ושנותי (ג) ביום זה נולדתי
 ביום זה אמות (ד) ד"א ללכת ולבוא בדברי תורה מלמד שנסתתמו ממנו מסורות

רש"י

לצאת ולבוא. יכול שחשש
 יהל אור

קדני אור

[א] וילך משה מחלל מועד שכיב דר שס שנאמר, ופקוניה
 לפני המשכן קדמה לפני חלל מועד מורחה משה
 וחסדן ובניו (במד' ג לת) וכלך לו חלל כל שבע ושבע
 להודיעם כי הוא מת ולא יפחדו אך ימזיקו לבם בדברי
 יהושע ולמה סוררך לטרות וללכת אמריהם, היה לו לכנסם
 באצלרות שעשה משה, חלל אמר ר' יהושע דסכנין משום
 ר' לוי סלוצרות שעשה משה במדבר כיון שנטה משה למות
 גנון הקב"ה שלא יהא משה מוקיע בהן והם נחלים חללו,
 לקיים מה שנאמר ואין שלטון ביום המות (קבלת ס, ס)
 (סוקוני): [ב] לפי שנטה השם על יהושע שיעמוד לפני
 ילאו ועל פיו יבאו (במד' כו כח) וכן אמר משה ליהושע

(ח) שא"ל לעיני כל ישראל חזק ואמץ כי אחת תבוא
 את העם הזה וגו' ואתה הנחילנה אותם
 ובזה נתחזק לבם: (ב) שבמעמד הזה שהיו כל ישראל
 יחד אז ברך ג"כ השבטים: (ג) שכתובות אחר זה:
 (ד) כמו שעשיתי עד עתה: (ה) פי' למי שיושיע ויחזק
 אתכם ומזה ויעזבו ירושלים (נחמיה ג ח) שעינינו
 חזוק, וכן כפי' המיוחס לה' ז"ל שס, כי קן עזוב
 תפוזב עמו (שמות כג, ה) (ו) יעבור לפניכם:
 חלעור סכהן ולטאל לו במשפט האורים לפני ה' על פיו ילאו ועל פיו יבאו

מנחת יהודה

(א) וכן פי' הרמב"ן: (ב) ולא משום חלישות, ועיין רמב"ן
 ב"ה שהעיר ע"ז: (ג) ובה שרש"י פי' תחלה לא
 אוכל עוד לצאת ולבוא, ואח"כ מפרש אנכי היום, שלא
 על סדר הכתוב, כתב הרא"ם הטעם כי כן דרכו בכמה מקומות לפרש קשר הסקראות ואח"כ לחזור בפ"י הסלות:
 (ד) וכן אמר בתחלת דבריו אתם נצבים היום, כל הענין דבק והכל היה ביום סיתתו, והיום הזה ז' באדר היה
 והוא

מקורי רש"י
 (א) סוטה י"ג ב': (ב) למטה ל"ד ז': (ג) עיין רש"י לעיל
 י"ב י"ז, פס"ז, ילקוט תתק"ס: (ד) סוטה י"ג ב',
 על סדר הכתוב, כתב הרא"ם הטעם כי כן דרכו בכמה מקומות לפרש קשר הסקראות ואח"כ לחזור בפ"י הסלות:
 (ד) וכן אמר בתחלת דבריו אתם נצבים היום, כל הענין דבק והכל היה ביום סיתתו, והיום הזה ז' באדר היה
 והוא

מִלְכֵי הָאָמֹרִי וּלְאֶרְצָם אֲשֶׁר
הַשָּׁמַיִם אֲתֶם : ה וּנְתַנֶּם יְהוָה
לְפָנֵיכֶם וַעֲשִׂיתֶם לָהֶם כְּכָל־הַמִּצְוָה
אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶתְכֶם : ו חֲזֹקוּ וְאַמְצוּ
אֶל־תִּירְאוּ וְאֶל־תִּעַרְצוּ מִפְּנֵיהֶם
כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיךָ הוּא הַהֵלֵךְ עִמָּךְ
לֹא יִרְפָּךָ וְלֹא יַעֲזֹבְךָ : ס שְׁלִישֵׁי חֲמִישֵׁי
כִּשְׁהוּן מַחֻבְרִין ו וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לַיהוֹשֻׁעַ
וַיֹּאמֶר אֵלָיו לְעֵינַי כָּל־יִשְׂרָאֵל חֲזֹק
וְאַמֵץ כִּי אַתָּה תָּבוֹא אֶת־הָעָם
הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה
לְאֲבוֹתֶם לָתֵת לָהֶם וְאַתָּה תִּנְחַלְנָהּ
אוֹתָם : ח וַיְהוָה הוּא הַהֵלֵךְ לְפָנֶיךָ
הוּא יְהִיֶּה עִמָּךְ לֹא יִרְפָּךָ וְלֹא יַעֲזֹבְךָ

אבן עזרא

וְלְאֶרְצֵהוּן דִּי שְׂצִי יְתָהוּן :
ה וַיִּמְסְרֵנוּן יִי קְדָמִיכוּן
וְתַעֲבִדוּן לָהוּן כְּכָל
תַּפְקִדְתָּא דִּי פְקִדִית
יְתָכוּן : י תְּקִיפוּ וְאַלִּימוּ
לֹא תִדְחִלְוּן וְלֹא תִתְבַּרְוּן
מִקְדָּמֵיהוּן אֲרִי יִי אֶלְהֵךְ
הוּא דְמַדְבֵּר קְדָמְךָ לֹא
יִשְׁבַּקְנֶךָ וְלֹא יִרְמֵשְׁנֶךָ :
ו וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לַיהוֹשֻׁעַ
וַיֹּאמֶר לֵה לְעֵינַי כָּל
יִשְׂרָאֵל תְּקַף וְאַלִּים אֲרִי
אֶת־תַּעוֹל עִם עַמָּא הַדִּין
לְאֶרְצָא דִּי קַיִים יִי
לְאַבְהֵתָהוּן לְסַתֵּן לָהוּן
וְאַתָּה תַּחֲסִנְנָהּ יְתָהוּן :
ח וַיִּי הוּא דְמַדְבֵּר קְדָמְךָ
מִיִּמְרָה יְהִי בְּסַעֲדֶךָ לֹא
יִשְׁבַּקְנֶךָ וְלֹא יִרְחַקְנֶךָ לֹא
תִדְחַר וְלֹא תִתְבַּר :
רש"י

ומעיינות החכמה ה (ה) : (ו) לא ירפך .
לא ימן לך רפיון להיות נעזב ממנו (ו) :
(ז) כי אתה תבוא את העם הזה . ארי
את תיעול עם עמא הדין (ז) משה אמר
ליהושע זקנים סדור יהיו עמך הכל לפי
דעתן ועלתן ח) אבל הקב"ה אמר ליהושע
כי אתה תביא את בני ישראל אל הארץ אשר נשבעתי להם (ט) תביא על כרחם הכל תלוי
בך טול מקל והך על קדקדן דבר אחד לדור ולא שני דברים לדור :

יהל אור

והעד מה שראיתם בעיניכם במלחמת סיחון
ועוג (י) : ה ועשיתם להם . לשבור מצבותם (ח) :
ו חזקו ואמצו . אחר שתדעו שהשם הולך
עמכם בכל מקום שתלכו להלחם : ז חזק
ואמץ . גם בן אמר משה ליהושע שהוא
הפקיד עליהם (ט) : כי אתה תבוא את העם

כי אתה תביא את בני ישראל אל הארץ אשר נשבעתי להם (ט) תביא על כרחם הכל תלוי
בך טול מקל והך על קדקדן דבר אחד לדור ולא שני דברים לדור :

(ז) שאשיט אחכם : (ח) וכן כתב (לפיל ז ה) מוזכתייהם
חתלו ומלכתם תשכרו וגו' : (ט) ולזה הולילו ען

מנחת יהודה

הכלל ואמר לו לכו לפיני כל ישראל חזק ואמץ
מפני שהוא היה הפקיד עליהם :

מקורי רש"י

פס"ז : ה) סועה טס : ו) פיין רש"י לעול ר' לית : ז) ק
ת"ל : ח) סנהד' ס' א' פס"ו : ט) פ' כ"ג :

והוא סוף שנת הארבעים , כי ביום מת משה , כי ביום
נולד , ועיין ברב"ח מה שהרחיב לבאר כל זה : ס) ולפי
זת יש לפרש סיפא דקרא וחי' אמר אלי . שאמר להם אל

תחשבו שאהיה לכם עוד לרב דבבואי לא"י תחזור החכמה אלי דאורי' דא"י מחכים , חנה ח' אמר אלי לא תעבור
(מהרש"א כחי' אנדרה) וחנה זה היה מעשה גם לבלתי יראג ויגדל עצבונו על המיתה (רב"ח) : ו) עיין רש"י
לעיל ד' ל"א : ז) בעבור שמלת תבוא בבנין הקל הוא עומד ובלתי יוצא לוולתו , לכן הוצרך רש"י לפרש
מלת את כמו עם וכן א"א תיעול עם עמא הדין , אבל כי אתה תביא את בני' (פ' כ"ג) שהוא מבנין הפעיל
והוא

לא תירא ולא תחת: ט ויכתב
 משה את התורה הזאת ויתנה
 אל הכהנים בני לוי הנשאים את
 ארון ברית יהוה ואל כל זקני
 ישראל: רביעי י ויצו משה אותם
 לאמר מקץ שבע שנים במעד
 שנת השמטה בתג הסבות:
 יא בבוא כל ישראֵל קראות את
 פני יהוה אלהיך במקום אשר
 יבחר תקרא את התורה הזאת
 נגד כל ישראֵל באזניהם: יב הקהל
 את העם האנשים והנשים והטף
 וגרך אשר בשעריך למען ישמעו

ס וכתב משה את אורייתא
 הדא ויהבה לכהניא בני
 לוי דנטלין ית ארון
 קימא דיי ולכל סבי
 ישראל: י ופקיד משה
 יתהון למימר מסוף שבע
 שנין בזמן שתא
 דשמטתא בתגא
 דמטליא: יא כמיתי כל
 ישראל לאתחזאה קדם
 י אלהיך באתרא די
 יתרי תקרי ית אורייתא
 הדא קדם כל ישראל
 ותשמענון: יב פנוש ית
 עמא גבריא ונשיא
 וטפל א וגיורך די
 בקרויך בדי דישמעון
 ובדי דילפון (ניא דילפון)
 ויד חרון מקדם י
 אלהון וימרון למעפד
 ית כל פתגמי אורייתא

אבן עזרא

רש"י

הזה. ענין את כמו עם (י): ט ויתנה אל
 הכהנים בני לוי. שהם סורי התורה (יא):
 ואל כל זקני ישראל. הסנהדרין (יב), או
 טעמו כמו ויצו משה וזקני ישראל (לעיל כז
 א) (יג): י מקץ שבע שנים. תחלת השנה (יד):
 יב למען ילמדו. כל השנה (טו), גם כן
 השבת (טז): וגרך. אולי יתיהד, וכאשר
 ישמעו ישאלו (יז), וילמדו מי שאינו חכם
 על צימה של עץ שהיו עושין בעזרה:
 (יב) האנשים. ללמוד: והנשים. למה צאו להת שכר

(ט) ויכתוב משה וגו' ויתנה. כסגמרה
 כולה נתנה לבני שבטו (ח): (י) מקץ שבע
 שנים. צ"ל בשנה ראשונה של שמטה שהיא
 השנה השמינית (ט) ולמה קורא אותה שנת
 השמטה סעדיין שביעית נוהגת צה בקליר של
 שביעית הולא למוצאי שביעית (י): (יא) תקרא
 את התורה הזאת. המלך היה קורא מתחלת
 אלה הדברים (יא) כדאיתא במס' סוטה (יא)
 (יב) האנשים. ללמוד: והנשים. לשמוע (יב): והטף. למה צאו להת שכר

יהל אור

יסייעו את הכהנים בהוראת התורה: (יד) וכן מקץ
 שבע שנים תשלחו איש את אחיו (ירמיה נד יד) שפי'
 בתחלה: (טו) כל שנת השמיטה: (טז) מכל השנים:
 (יז) מה שלא יבינו:

(י) ופי' כי אמה תבוא עמם: (יא) והם יורו
 לבני דרכי התורה: (יב) שהם יפטו עפ"י דיני
 התורה: (יג) ופי' שם הח' ז"ל "אמר כן להקל" פי'
 להקל על משה בפיוע הזקנים, וכן כאלו שהזקנים

מנחת יהודה

מקורי רש"י

והיא יוצא ת"א תעול ית בני (רור"ה): ט כל התורה
 כולה סבראשית עד לעיני כל ישראל: ט ופי' סקץ מסוף,
 וכן כל לשון קץ האסור בתורה ענינו סוף, כלשון קץ
 כלומר אחר שיעברו חשבע שנים לגברי, והוא
 פי' אם היה זורע באיסור בשמטה אסור אחר השמטה
 לפי שרוב גופי תורה תלויים בו:

(י) טעם מ"א ח' ופיין ר"פ י"ב ב', פס"ו ילקוט טס:
 (יא) דף מ"א ח' ילקוט טס: (יב) סגיגה ג' ח':
 כל בשר בא לפני (ברא' ר' י"ג) והכוונה בסוף חשבע שנים
 שפתיית בוחלו של מועד של חג הסוכות (ר"ב"ח): (י) פי'
 כמו בשמטה, א"ג ספיה דשמטה: (יא) לפי שרוב גופי תורה תלויים בו:

דברים לא וילך

אונקלוס

וְלָמַעַן יִלְמְדוּ וַיֵּרְאוּ אֶת־יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם וּשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־
 דְּבַר יְהוָה הַתּוֹרָה הַזֹּאת: יג וּבְנֵיהֶם
 אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ יִשְׁמְעוּ וְלָמְדוּ
 לִירְאֵה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם כָּל־
 הַיָּמִים אֲשֶׁר אַתֶּם חַיִּים עַל־
 הָאָדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־
 הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: פ חֲמִישִׁי שִׁשִּׁי
 כִּשְׁהֵן מִחוּבְרֵן יד וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
 הֵן קָרְבוּ יָמֶיךָ לָמוֹת קָרָא אֶת־
 יְהוֹשֻׁעַ וְהִתִּיצְבוּ בְּאֵהָל מוֹעֵד
 וְאַצִּוְנוּ וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיְהִי עִמּוֹ בְּאֵהָל מוֹעֵד:
 טו וַיֵּרָא יְהוָה בְּאֵהָל בְּעִמּוֹד עֲנַן וַיַּעֲמֵד עִמּוֹד
 הָעֲנַן עַל־פֶּתַח הָאֵהָל: טז וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־

הָדָא: יג וּבְנֵיהֶן דִּי לָא
 יָדְעוּן יִשְׁמְעוּן וַיִּלְמְדוּן (י"א
 וַיִּלְפּוּן) לְמַדְחַל ית י"ג
 אֶלְהֵכוֹן כָּל יוֹמֵי דִי
 אַתְוֹן קָמִין עַל אֶרְעָא דִי
 אַתְוֹן עֹבְרִין ית יַרְדֵּנָא
 תָּמָן לְמִירְתָּהּ: יד וַאֲמַר
 י"ג לְמֹשֶׁה הָא קָרְבִּי
 יוֹמֶיךָ לְמִמַּת קָרָא ית
 יְהוֹשֻׁעַ וְאַתְעִתְדוּן בְּשִׁשְׁפִּין
 זְמַנָּא וְאַפְקִדְנָה וְאוֹל
 מֹשֶׁה וַיְהוֹשֻׁעַ וְאַתְעִתְדוּ
 בְּשִׁשְׁפִּין זְמַנָּא: טו וְאַתְגַּלִּי
 י"ג בְּמִשְׁכַּנָּא בְּעִמּוֹדָא
 דְּעֲנַנָּא וְקָם עִמּוֹדָא
 דְּעֲנַנָּא עַל תְּרַע מִשְׁכַּנָּא:
 טז וַאֲמַר י"ג לְמֹשֶׁה הָא אֶתְ

י אבן עזרא רש"י

והבנים שהם קטנים: יד קרבו ימך למות. למציאיהם יג: (יד) ואצונו. ואזכרנו יב: כי לכל אחד יש לו עתים קצובות (יה) וכבר פירשתי זה (יט): וילך משה. ממחנה ישראל כי שם היה ובא אל מחנה השבינה: טו וירא ה' באהל. הידוע (כ), הטעם כי עמוד הענן היה על הפתח והשם היה נראה באהל וזהו הכבוד (כח) [ג]: דבור ואצונו זהו ויצו את יהושע בן נון בסצות השם יתברך (כב) על כן אמר אשר נשבעתי להם (כג), ואחר כך פרשת הנך שוכב עם אבותיך (טז) ואין מוקדם ומאוחר בתורה, וכן פרשת ויהי ככלות לכתוב (כד), דבקה עם ויכתוב משה את

קדני אור יהל אור
 ופ' הוא הסולק לפניך (פ' ט): [ג] עיין רמב"ן מה (יה) כי היי האדם נגזרים, ויש לכל אחד מהם ימים קצובים, והקצ"ה יגיע ימי האדם אל העת הקצוב והנגזר, כענין את מספר ימך אמלא (שמות כג כו) והוא ית' ממלא אותן ומקריבן אל הזמן הקצוב והנגזר, או מאריך אותן על כל הנגזר לפי הזכות או מקצר אותן מן הנגזר לפי הטוב (ר"ב"ה): (יעו) שמות (כג כו): (כ) צי"ת באהל קמוץ והוא כמו בהאהל כה"ל הידועה: (כח) והיה הכבוד בתוך הענן: (כב) הכתוב בפ' כ"ג, שהשם לזה שילוח את יהושע: (כג) כי השליח יאמר בשם מבלהו וכן אמר משה ונתתי מער הרנכס בעתו (לעיל יא, יד) ונתתי עשב כשדך לבהמתך (שם שם טו) וכן למען תדעו כי חני ה' אליכם (לעיל כט, ה) כי השליח יאמר בשם מבלהו: (כד) הכתוב בפ' כ"ד:

מנחת יהודה בקורי רש"י

יב עיין רמב"ן מה שהעיר ע"ז: יג וכן ת"א טענת גמ' ארעא וחסר הכתיב ע"י, ובלת נכר אין תאר אל אלהי, כי אם הוא תואר אל הגו יושב הארץ, והוא הנקרא נכר הארץ, וכן בן נכר, וכן זה אלהים של נכר הארץ, ועיין רמב"ן מה שהעיר ע"ז:

אונקלוס

דברים לא וילך

קב 239

מִשָּׁה הִנֵּךְ שָׁכַב עִם־אֲבֹתֶיךָ
 וְקָם הָעָם הַזֶּה וּזְנָה וּזְנָה | אַחֲרַי | אֱלֹהֵי
 נֹכַר־הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוּא בְּא־שָׁמָיָה
 בְּקִרְבּוֹ וְעִזְבֵנִי וְהִפִּיר אֶת־בְּרִיתִי

שָׁכַב עִם אֲבֹתָי וַיָּקוּם
 עַמֵּא הָדִין וַיִּטְעֵי בְּתֵר
 טַעֲוֹת עַמֵּי אֶרֶעָ דִּי
 הוּא עַל תַּמָּן בְּיַזְיָהוּן
 וַיִּשְׁבְּקוּן דְּחִלְתֵי וַיִּשְׁנֹן
 יַת קִימֵי דִי גִזְרֵית

אבן עזרא

כן כתוב את משפט אלהי הארץ (מ"ב יו
 כו) (לד) על בן אשר יעקב הסירו את אלהי
 הנכר (ברא' לה ב) (לה) והפך המקום הדבק
 בעריות שהם שאר (לו) והטשטשיל יבין [ד]:
 וטעם בקרבו. שב אל נכר (לו), כאילו אמר
 וזנה אחרי אלהי עם נכר שהם אלהי הארץ (לה)
 והקרוב בן בקרבו שב אל הארץ כי ימצא
 לשון זכר, כמו ולא גשא אותם הארץ (ברא'

התורה הזאת (כה): מן וקם העם הזה. לא
 יתכן היותו דבק עם אשר לפניו (כו) כי זה
 טעם העם הזה וזנה (כו): וטעם וזנה. לצאת
 במחשבתו מתחת רשותו (כח): אחרי אלהי
 נכר הארץ. ידענו כי השם אחד (כט) והשני
 יבוא מהמקבלים (ל) והשם לא ישנה מעשיו,
 כי כולם הם בחכמה (לא) ומעבודת השם
 לשמור כח הקבול (לב) כפי המקום (לג) על

קרני אור

שביאר בזה: [ד] ידוע כי יש בתורתנו פסוקים שמורים
 הפך האמת, ואם לא נבוא בכל יכלמינו לפרשם ולישרם
 על האמת, ונניחם כפשוטם, אין לך כפירה גדולה מזה,
 כי הנה אמר הכתוב אלהי נכר הארץ, ואם הכתוב טעון
 שהם אלילים אחרים, והפירוש שכתבה בנבואה חלקית,
 כש"כ אנשים מסרי לב, וע"כ ב"א ר"א ואמר, ידענו
 כי השם אחד ומיוחד בעולמו ואין לו שני, והשינוי יבוא
 רק מצד המקבלים, כלומר השינוי שיבוא בעולם, שנמצאים
 אנשים שעובדים לאלילים אחרים, שתרצה אומות מיוחדים
 להם חלקית, לא שיש להם מציאות שלימה, כי מציאותם
 אינה, אלא כמציאות בני אדם הסוים והנפסדים, אבל הם
 כפי דעת בני אדם, וכפי ציורם שמציירים אותם כאלהות
 לפעול טוב ורע להם, לא שהם פועלים, כי כבר
 מפורסם עליהם כמ"ש, עינים להם ולא יראו, ועוד אלו
 נאמר כי מציאותם כמציאותו שלילת, סינו רואים שינוי
 בעולם, שלא ילך ככל על מכונו וסדרו, ובעת שיפעול
 זה לא יפעל זה, והנה המופת שהשם אחד, כי העולם
 הולך על הסדר, א"כ השינוי לא יבוא כ"א מבני אדם
 המקבלים, כי ידוע כוחו והוא אחד, ואין לו שני,
 כמו שמוכיח המופת, ומכמתו לא כחכמה האדם, כי
 חכמת האדם נקלה, וכלל חשובה נגד חכמתו, וכל מעשיו
 ג"כ הם על השלמות, ואין בהם מסרון, כמ"ש הצור המים
 פעלו, וכ"ו בעבור שאין לו שני, וג"כ אינם יודעים
 אנה הוא להשיג אמתו, כמ"ש ברוך כבוד ה' ממקומו
 (ישו' ג יב) וג"כ הואיל והשם הוא כמ"ש ברוך שם כבוד
 מעשיו ברוך ישראל, אינם רק מסרים, מפני שהם צריכים
 אל אחר גדול ממנו, וע"כ מעשיו אינם שלמים, ועתה ב"א והודיע לנו הרב, בעבור שהעולם אינו שוק בהשגתו
 כי יש מקומות שיראו שם נסים, כמ"ש ומפניך אסתר, ועוד אמר יעקב, אין זה כי אם בית אלילים, אמר מאמר
 שהעולם הוא כך בהשגתו, אין לך לעבוד בוראך רק כפי המקום, הלא צותה התורה רוב המצוות בארץ,
 ובמ"ל קצת מצוות, בעבור כי השגת ה' בארץ משא"כ במ"ל, וזהו שכתוב ולא ידעו את משפט אלהי הארץ
 (מ"ב יו כו) וע"כ אמר יעקב, הסירו את אלהי נכר, משמע כי בעוד האיש במ"ל אינו כ"כ בהשגתו, מפני
 שהוא תחת המול, ובהנכסו לחרץ שאינה תחת המול אמר הסירו, כי המול ילוי על אחר המסבבו, וע"כ אמר
 פה, נכר, כפי דעתם שמושבין שהם אלהים, ואין בעולם מוצ' ממנו, והנה מופת וראיה על מה שאמרנו, כי השגת
 השם בארץ, אינה שוק למ"ל כי מ"ל הוא תחת המול, והארץ אינו רק תחת רשות השי"ת, כמ"ש תמיד עיני ה'
 צה וגו', ועוד מופת, שהשגתו בגוף האדם שהוא עולם קטן, אינה שוק בכל האברים, כי יש מקומות בגוף האדם,
 אם תבנו בהם ימות ולא יחיה, — ובאמרו הפך המקום הדבק בעריות, הוא הארץ, ע"כ נאמרו העריות צה,
 כי עיקר איסור העריות להיות קדושים וע"כ נוכחת בארץ, ובאמרו והמשכיל יבין, ר"ל בעבור שכתוב מלא
 כל הארץ כבודו, ובתורתנו מורה הסיף זה, באמרו ומפניך אסתר, ע"כ אמר והמשכיל יבין הענין (ר"י

יהל אור

(כה) הכתוב בפ' ט': (כו) כ"ה (סנהד' ז, ב) מנין
 לתהיה המתיים מן התורה, הןך שוכב עם אבותיך וקם,
 ופי' רש"י ז"ל שם, הנה אתה מת שוכב, והנה אתה קם
 שתהיה לעתיד לבא, והאי וקם אהנך קאי: (כו) כי אין
 לו ביאור: (כה) מתחת רשות השי"ת: (כט) לא יתרצה
 ולא ישהנה: (ל) פי' השינוי שאנו רואים בנבראים
 שלא ראי זה כראי זה יבוא מהמקבלים, כל אחד
 ואחד כפי מה שהוא מעותד לקבל: (לא) והוא והכמתו
 אחד, וכמו שהוא לא ישתנה כן חכמתו לא תשתנה:
 (לב) ר"ל לשמור מצות השם להיות מוכשר לקבל
 השפע מאתו ית': (לג) המיוחד לעבודת השם:
 (לד) כ"ה (מ"ב יו כו) ויאמרו למלך אשור לאמר
 הגויים אשר הגלית, ותושב בערי שמרון לא ידעו את
 משפט אלהי הארץ, ושם (פ' לה) ויכרות ה' אתם
 ברית ויזוס לאמר לא תיראו אלהים אחרים, ולא
 תשתחוו להם ולא תעבדום ולא תזבחו להם: (לה) פי'
 כשרצה יעקב לילך אל בית אל לזה שיסירו את אלהי
 הנכר, כי בית אל מקודש ולא יסבול אותם: (לו) ובית
 אל קדוש והוא הפך המקום הדבק בעריות כמו מקום
 שיעים, או העריות הקרובים הנקראים שאר: (לז) הלא
 ארץ היא ל"ג והל"ל בקרבה ויפרש שהוא שב אל נכר:
 (לה) שעובדים לאלהי הארץ:

מלכותו, לא יתכן שיטנה מעשיו, כי מי שאינו יכול לתקן
 אל אחר גדול ממנו, וע"כ מעשיו אינם שלמים, ועתה ב"א והודיע לנו הרב, בעבור שהעולם אינו שוק בהשגתו
 כי יש מקומות שיראו שם נסים, כמ"ש ומפניך אסתר, ועוד אמר יעקב, אין זה כי אם בית אלילים, אמר מאמר
 שהעולם הוא כך בהשגתו, אין לך לעבוד בוראך רק כפי המקום, הלא צותה התורה רוב המצוות בארץ,
 ובמ"ל קצת מצוות, בעבור כי השגת ה' בארץ משא"כ במ"ל, וזהו שכתוב ולא ידעו את משפט אלהי הארץ
 (מ"ב יו כו) וע"כ אמר יעקב, הסירו את אלהי נכר, משמע כי בעוד האיש במ"ל אינו כ"כ בהשגתו, מפני
 שהוא תחת המול, ובהנכסו לחרץ שאינה תחת המול אמר הסירו, כי המול ילוי על אחר המסבבו, וע"כ אמר
 פה, נכר, כפי דעתם שמושבין שהם אלהים, ואין בעולם מוצ' ממנו, והנה מופת וראיה על מה שאמרנו, כי השגת
 השם בארץ, אינה שוק למ"ל כי מ"ל הוא תחת המול, והארץ אינו רק תחת רשות השי"ת, כמ"ש תמיד עיני ה'
 צה וגו', ועוד מופת, שהשגתו בגוף האדם שהוא עולם קטן, אינה שוק בכל האברים, כי יש מקומות בגוף האדם,
 אם תבנו בהם ימות ולא יחיה, — ובאמרו הפך המקום הדבק בעריות, הוא הארץ, ע"כ נאמרו העריות צה,
 כי עיקר איסור העריות להיות קדושים וע"כ נוכחת בארץ, ובאמרו והמשכיל יבין, ר"ל בעבור שכתוב מלא
 כל הארץ כבודו, ובתורתנו מורה הסיף זה, באמרו ומפניך אסתר, ע"כ אמר והמשכיל יבין הענין (ר"י

אֲשֶׁר כָּרַתִּי אִתּוֹ: וְחָרָה אַפִּי בּוֹ
 בַּיּוֹם־הַהוּא וְעִזְבֹתַי וְהִסְתַּרְתִּי
 פָּנַי מֵהֶם וְהָיָה לֶאֱכֹל וּמִצֵּאתוֹ
 רַעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְאָמַר בַּיּוֹם
 הַהוּא הֲלֹא עָלַי כִּי־אֵין אֱלֹהֵי בְּקַרְבִּי
 מִצֵּאתוֹנִי הָרַעוֹת הָאֵלֶּה: יְיָ וְאֲנִי
 הִסְתַּר אֶסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא עַל
 כִּלְהִרְעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי פָנָה אֶל־
 אֱלֹהִים אַחֲרָיִם: יִשְׁעָתָה כְּתַבּוּ לָכֶם
 אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלִמְדָה אֶת־
 בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל שִׁמָּה בְּפִיהֶם לְמַעַן
 תִּהְיֶה לִּי הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְעֵד בְּבְנֵי
 יִשְׂרָאֵל: שְׁשֵׁי שְׁבִיעֵי כֶּשֶׁת מַחֻבְרִין כִּי־

עֲמַהוֹן: וַיִּתְקוּף רִגְזִי
 בַּהוֹן בְּיוֹמָא הַהוּא
 וְאַרְחִקְנוֹן וְאַסְלֵק שְׁכֻנְתִּי
 מִנְהוֹן וַיְהוֹן לְסַבּוֹ
 וַיַּעֲרֵעַן יְתֵהוֹן בְּיִשָּׁן
 סְנִיאֵן וְעָקֵן וַיִּימַר בְּיוֹמָא
 הַהוּא הֲלֹא סָדַלְתִּי
 שְׁכִינַת אֱלֹהֵי בְּנֵי עָרְעוֹנִי
 בְּיִשָּׂא הָאֲלֵין: יְיָ וְאֲנָא
 סִלְקָא אֶסְלֵק שְׁכֻנְתִּי
 מִנְהוֹן בְּיוֹמָא הַהוּא עַל
 כִּלְ בְּיִשָּׂא דִי עֲבָדוּ אֲרִי
 אֶתְפָּנִי לְמַעוֹת עַמְמִיא:
 יְיָ וְכִעֲנַן כְּתִיבּוֹ לְטוֹן יְתֵ
 תִשְׁבַּחְתָּא הָדָא וְאַלְפָּה
 יְתֵ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שׁוּיָה
 בְּפוֹמַהוֹן בְּדִיר דְתַהִי
 קְדָמִי תִשְׁבַּחְתָּא הָדָא
 לְסַהִיד בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל:
 כִּי אֲרִי אֶעֱלֶנּוֹן לְאַרְעָא דִי

אבן עזרא

רש"י

יג, ו) נעתם ארץ (ישעי', ש, יח) (לס): (יז) והסתרת פני יד) כמו שאני רואה
 יז ועזבתים. כלם: והיה. כל אחד לאכול
 לאויב (מ): יח ושעם הסתר אסתיר. שאם
 יקראו אלי לא אענה, והמשל כאדם שלא
 יראה ולא ידע מה יעשה (מה) וכן מנהג
 לשון לדבר בכפל ובעלי הדקדוק יבינו זה: כי פנה. היא הרעה הגדולה כאשר פירשתי (מכ)
 שאין למעלה ממנה (מג): יט כתבו לכם. מצוה שיכתוב אותה משה גם כל שבין
 לכתוב (מד): ולמדה. חטעמים הקשים שיבאר להם: שימה בפיהם. שידעוה בגרסא (מה):
 ומלת ולמדה גם שימה. זרה כי המשפט להיותם ה"א ולמדה קמוץ (מו) ותחת הדלת
 פתח קטן (מז): לעד בבני ישראל. דבק בטעם עם כי י"י אביאנו (מז) גם יתכן להיותו

יהל אור

לט) וכן פי' הרמב"ן: (מ) ראש הפסוק וחרה אפי
 בו, כל"י ואח"כ יאמר ועזבתים כל"ר, ואח"כ יסיים
 והיה להכול כל"י, ויפרש שמוסב על כל אחד:
 (מא) מזהר שלא יראה חזי לא ידע מה יעשה:
 (מב) לטיל (כח יג): (מג) וכן כתב שם, כי הוא עיקר
 כל העצרות לכפור בעיקר: (מד) כי אמר כתבו לכם

מנחת יהודה

יד) בריב"א הנוסח ברש"י כאן קודם והסתרת פני, מה
 שכתוב, והיה לאכול, פי' רש"י ח"א ויהא למנבו, ולפי
 דבריו לשון כליון הוא כמו כי תאכלנו האש הגדולה שבפ' ואתענן: (סו) ופי' לא אשנית עליהם, כי הם עובדי ויתר
 נעזבים סגני: (סז) וכן פי' הרמב"ן ור"ב"ח והרד"א, והרמב"ם (ויש הלכות ס"ת) כתב מצות עשה על כל איש ואיש
 בישראל לכתוב ס"ת לעצמו שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה, כלומר כתבו לכב תורה שיש בה שירה זו
 וכ"כ

מקורי רש"י

(טו) למעס ל"ב ח':

אֲבִיָּאֵנוּ אֶל־הָאֲדָמָה | אֲשֶׁר־
 נִשְׁבַּעְתִּי לְאֲבֹתָיו זִבְתַּת חֶלֶב וּדְבַשׁ
 וְאָכַל וְשָׂבַע וּדְשַׁן וּפְנֵה אֶל־אֱלֹהִים
 אַחֲרֵיהֶם וְעַבְדֵּיהֶם וְנֶאֱצוּנִי וְהִפֵּךְ אֶת־
 בְּרִיתִי : כֹּה וְהָיָה כִּי־תִמְצֵאן אֶת־
 רְעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְעֲנִתָהּ הַשִּׁירָה
 הַזֹּאת לְפָנָיו לְעַד כִּי לֹא תִשְׁכַּח
 מִפִּי זִרְעוֹ כִּי יִדְעֵתִי אֶת־יִצְחָק אֲשֶׁר
 הוּא עֹשֶׂה הַיּוֹם בְּמִצְרַיִם אֲבִיָּאֵנוּ
 אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי :
 כִּבְיָכְתַב מִשֶּׁה אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת
 בַּיּוֹם הַהוּא וְיִלְמְדָה אֶת־בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל : כֹּה וַיֵּצֵא אֶת־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נּוֹן

קִימִית לְאַבְהָתְהוֹן
 עֲבָדָא חֶלֶב וּדְבַשׁ
 וַיִּכְלִיזוּ וַיִּשְׂבְּעוּ
 וַיִּתְפַּנְקוּ וַיִּתְפַּנְּנוּ פִתְר
 טַעוֹת עַמְמִיָּא וַיִּפְלַחְנוּ
 וַיִּרְגְּזוּן קְדָמִי וַיִּשְׁנֹן יִת
 קִימִי : כֹּה וַיְהִי אֲרִי יִעְרָעַן
 יִתָּה בִישָׁן סִימָן וְעָקֹן
 וְתִתֵּב תִּשְׁבַּחְתָּא הָדָא
 קְדָמוֹהִי לְסֵהִיד אֲרִי לֹא
 הִתְנַשִּׂי סַפּוּם כְּנִיְהוֹן אֲרִי
 גַלִּי קְדָמִי יִת יִצְרָהוֹן דִּי
 אֲנוּן עַבְדִּין יוֹמָא דִּין־עַד
 לֹא אֶעֱלִנוּן לְאַרְעָא דִּי
 קִימִית : כֹּה וְכִתַּב מִשֶּׁה
 יִת תִּשְׁבַּחְתָּא הָדָא
 בְּיוֹמָא הַהוּא וְאַלְפִנָּה
 לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל : כֹּה וּפְקִיד
 יִת יְהוֹשֻׁעַ בֶּר נּוֹן וְאָמַר
 תִּקְרָא וְאַלִּים אֲרִי אֶת־תֵּעַל

רש"י

כעס : (כא) וענתה השירה הזאת לפניו לעד. שהתירתי זו בתוכה על כל המולאות אומתו : כי לא תשכח מפי זרעו. הרי זו הבטחה לישראל שאין תורה משתכחת מזרעם לגמרי (יז טו) : (כג) ויצו את יהושע בן נון. מוסב למעלה כלפי שכינה (יח) כמו שפורש אל הארץ אשר נשבעתי להם (יז) :

אבן עזרא

מובדל (מה) בעבור וענתה (מט) כטעם לא תענה ברעך (שמות כ, יג) (ג) כאילו השירה עונה לאשר יאמרו (נא), למה מצאתנו כל זאת : כא לפניו. כמו נגדו [ה], והטעם שלא יזוז העד ממנו רק עמו יהיה תמיד (נב) : כי ידעתי את יצרו. כי אילו לא הייתי יודע את העתידות (נג) כבר ידעתי מה שעשו עד היום הזה (נד) : כב ביום ההוא. שלא איחר הדבר (נה) ויתכן שהיה יום מותו אחר מכתב דברי התורה, כי השירה כתב משה עמה (נו) :

יהל אור

השירה הזאת תהיה לעד כי אביאנו וגו' ואכל ושבע וגו' ופנה וגו' והפר וגו' וזהו מרוב הטובה שהשפעת להם : (מח) ואינו דבק למט' ס' כי אביאנו : (מט) שפי' מלשון עניה : (נ) כי העניה על הרוב היא שיענה למי שקוראו או שאלו מה, וכאן אין אחר שאלו, לזה יפרש שהוא כטעם לא תענה, שאין רעהו שאלו רק הוא מעיד עליו : (נא) ויאמר כאן וענתה כאילו השירה עונה לאומתם שיאמרו : (נב) כעד העומד תמיד לנגדו ומעיד בו : (נג) פי' כי אף אם לא הייתי יודע מה שתהיה צעתי : (נד) אוכל לידע ולהבין מזה ממה שעשו עד היום הזה, ומזה לצד אוכל לידע העתיד : (נה) כי לא כתב כל התורה כולה ועמה השירה ביום אחד יום שמת בו, אלא פי' ביום ההוא מיד שלא איחר הדבר : (נו) כי השירה כתב משה ג"כ בספר התורה מקורי רש"י

קרני אור

וכ"כ בסה"מ שלו, וכ"כ החינוך, וכן פי' הרלב"ג : (יז) שבין שהשירה לא תשתכח הוא הדין לתורה דהא לשנאמר שפשה הוא המצוה, אלא מוסב לתהלת הפרשה

טו) עיין שבת קל"ח ב' : יז) פ' ב' :

כתא תליא : יח) ר"ל שאינו מוסב על ויכתוב משה הסמוך לו לשנאמר שפשה הוא המצוה, אלא מוסב לתהלת הפרשה

דברים לא וילך

אונקלוס

וַיֹּאמֶר חֹזק וַאֲמִץ כִּי אֶתָּה תָבִיא
 אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־
 נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם וְאַנְכִי אֶהְיֶה עִמָּךְ׃
 כִּי וַיְהִי כִכְלֹת מֹשֶׁה לְכַתֵּב אֶת־
 דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל־סֵפֶר עַד
 תָּמֹס׃ שְׁבִיעִי כֹה וַיִּצַּו מֹשֶׁה אֶת־הַלְוִיִּם
 נֹשְׂאֵי אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה לֵאמֹר׃
 כִּי לָקַח אֵת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֹּה
 וּשְׂמַתֶּם אֹתוֹ מִצַּד אֲרוֹן בְּרִית־
 יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְהָיָה שֵׁם בְּךָ לְעֵד׃
 כִּי כִּי אֲנֹכִי יָדַעְתִּי אֶת־מִרְיָךְ וְאֶת־
 עֲדִפְךָ הַקָּשָׁה הֵן בְּעוֹדֵנִי חִי
 עִמָּכֶם הַיּוֹם מִמְּרִים הֵיטֵם עִם־יְהוָה וְאַף כִּי־
 אַחֲרֵי מוֹתִי׃ מַפְטִיר כח הַקְהִילוּ אֵלַי אֶת־כָּל־זִקְנֵי

ית בני ישראל לארעא
 די קימית להון ומימרי
 יהי בסעדה: כי והוה פד
 שצי משה למכתב ית
 פתנמי אורייתא הדא על
 ספרא עד דשלימו:
 כה ופקיד משה ית לואי
 גמלי ארון קימא די
 למימר: כוסיבו ית ספרא
 דאורייתא הדין ותשון
 יתה מספר ארון קימא
 די אלחכון ויהי תמן בך
 לסהיד: כו ארי אנא
 ידענא ית סרבנותך וית
 קדך דקשיא הא בעד
 אנא קים עמכון יומא דין
 מסרבין הויתון קדם י
 ואף ארי פתר דאמות:
 כה בנישו לותי ית כל סבי

אבן עזרא

כד עד תומם. דבק עם דברי (כו):
 כה ויצו משה את הלויים. דרך קצרה כאילו
 אמר הלויים הנזכרים שהם הכהנים ולא כל
 הלויים (כה) כי אינם נוגעים בארון (נע):
 וטעם נושאי ארון ברית ה'. בצווי (ס), וכן
 רבים: כו והיה שם בך לעד, עם כל ישראל
 ידבר (סא), והכהנים בכללם (סב), כאשר
 דבר לישראל (סג) וטעמו הראובני והנדי
 לבדם (סד) כאשר פירשתי (סה): כז ואף כי
 כי כן אמר לי השם וקם העם הזה אחר שתשכב עם אבותיך וזהו אחרי מותי (סו):

שהל אור

כד היה הדבור: (סה) וכן פי' שם הח' ז"ל, בעבור
 שהיו בכלל ישראל וכו', והפך זה, ויצו משה את הלויים.
 לקוח את ספר התורה" (כאן) שהדבור היה אל כל
 ישראל, ולא עם הלויים לבדם: (סו) אם כשהייתי חי
 ממרים הייתם, וידעתי בטח שתהיה כן אחרי מותי:
 (סז) והידיעה היותר ברורה מה ששמע כן מהסם שכן

מקורי רשי

(יה) שמות כ' ס': (יט) זכר' כ': (יב) י"ב: (כ) ט"ב ג' כ"ד: (כא) דף י"ד ב', ועיין ירושלמי סוטה פ"ט ה"ג ג'
 הנסומא 16

אונקלוס

דברים לא וילך

קכב 243

שְׁבִיטֵיכֶם וְשִׁטְרֵיכֶם וְאֲדָבְרָה
בְּאָזְנֵיהֶם אֵת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
וְאֶעֱיֵדָה בְּכֶם אֶת־הַשָּׁמַיִם
וְאֶת־הָאָרֶץ: כֹּט כִּי יִדְעַתִּי אַחֲרֵי
מוֹתִי כִּי־הִשְׁחַתְתָּ תִּשְׁחַתּוּן וְסִרְתָּם
מִן־הַיְיָדָד: אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶתְכֶם
וְקָרָאת אֶתְכֶם הִרְעָה בְּאַחֲרֵית
הַיָּמִים כִּי־תַעֲשׂוּ אֶת־הִרְעָה בְּעֵינַי
יְהוָה לְהַכְעִיסוֹ בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם:
וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה בְּאָזְנֵי כָּל־קְהֵל
יִשְׂרָאֵל אֶת־דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת עַד תָּמָס: פ פ פ

ש ב ט י כ ון וסרביכון
ואמלל קדמיהון ית
פתגמיה האלון ואסהד
בהון ית שמיה וית
ארעא: כט ארי ידענא
בתר דאסות ארי חפלא
תחבלון ותסטון סן
ארחא די פקדית יתכון
ותערע יתכון בשתא
בסוף ימיה ארי תעבדון
ית דביש קדם ילארנא
קדמוהי בעובדי ידיכון:
י ומליל משה קדם פל
ק ה ל א דישראל ית
פתגמי תוישבחתא הדא
עד דשלימו: פ פ פ

פ' חלני"ה סימן ומפטירין טובה בהושע סימן י"ד.

אבן עזרא

רש"י

בחלוצות להקהיל את הקהל (כב) לפי שנאמר **כט** וטעם וקראת. כמו וחטאת עמך (ישמות ה
עשה לך בג) ולא השליט יהושע עליהם ואף **טז** (סח) ויטם מפורש (סט):
בחיוו נגמו קודם יום מותו (ס"א ציוס מותו) לקיים מה שנאמר ואין שלטון ציוס המות כד):
ואעידה בם את השמים ואת הארץ. וא"ת הרי כבר העיד למעלה העידותי בככ
היום (כה) וגו' הם לישראל אמר אבל לשמים ולארץ לא אמר ועכסיו בה לומר
האינו השמים וגו': (כט) אחרי מותי כי השחת תשחיתון. והרי כל ימות יהושע
לא השחיתו שנאמר ויעבדו ישראל את ה' כל ימי יהושע (בו) מכאן שתלמידו של ארס חביב
עליו כגופו כל זמן שיהושע חי היה נראה למשה כאילו הוא חי יט):

חסלת פרשת וילך

יהל אור

יהיה אחרי מותי: (סח) שניהם עצרים והוי"ו מהפכס לעתיד: (סט) עיין פי' ה' ז"ל שם:

מנחת יהודה

מקורי רש"י

הפרשה דכתיב קרא את יהושע ואצונו, ויצו השי"ת את
יהושע, וההכרע סיפיה דקרא שכן הוא דברי שכינה לא
דברי משה (הזכרון): יט) ויהיה שיעור הכתוב כך, כי אחרי
מות יהושע השחת תשחיתון וקרא מות יהושע מותו עצמו:
(כב) תנחומא א' וימי ב', בהעלותך י' תנחומא ב' וימי
ג' ובהעלותך י"ח ב"ר פל"ו ג' קה"ר פ"ח: כג) במד'
י' ב': כד) קהלת ה' ח': כה) לעיל ל' י"ט: כו) יהושע
כ"ד ל"ח:

